

קב ונקי

- האם מותר לשחוט את האם באמריקה בעוד יום, ולשחוט מיד את בנה בארץ ישראל שכבר נכנס הלילה?
- מה מקור המנהג של התימנים לספור ספירת העומר בלשון ארמית?
- מדוע ירדו גשמים כשהקיף ה"בית יוסף" את קבר הרשב"י בחד הסוכות?
- האם יש לעשות גמ"ח להשאלת אתרוגים למצוה?
- האם יש להימנע מלומר פסוקי דזמרה ביחידות?

ארבעין ותשעה יומי דעומרא דהן שבעה שבועי שלמי"י, ע"כ.¹

וכן מנהג התימנים לספור בלשון ארמית, כמובא בדברי המהרי"ץ זצ"ל (מחזור תכלאל חלק שני דף מא: - סדר ספירת העומר בפ"י עץ חיים) וז"ל: המנהג לספור בלשון ארמי, ואולי טעמו כטעם הקדיש שלא יתקנאו בנו המלאכים, לפי שבספירת העומר אנו נכנסים ומתעלים במ"ט שערי טהרה, ומצאתי בסי' התניא שמביא ל' הספירה בל' ארמי ע"ש בשם הגאונים, אי נמי אפשר דבבבל נתקן בל' ארמי כדי שיבינו גם העמי ארצות את הספירה, דבאינו מבין לשון הקודש לא יצא כמ"ש המג"א ומשום הכי נתקן בל' ארמי, ע"כ.

ונראה ליתן טעם נוסף מדוע סופרים בארמית, דהנה ב"שבולי הלקט" (ענין תפילה סי' ח) כתב בשם הר"ר מאיר נר"ו, טעם נוסף מדוע אומרים את הקדיש בל' ארמית:

"דהוא כאדם עצב המשנה מבגדי מילתין [משין] לבגדי סמרטוטין, שהרי בשעה שאומרים בביהכניס "אמן יהא שמיה רבא" הקב"ה מנענע בראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בבית כך, אוי לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם², ועי"ש שכי בשם רש"י שלכך אומר בקדיש "ונחמתא" שצריך תנחומין על העצב הזה, ע"כ.

האם מותר לשחוט את האם באמריקה בעוד יום, ולשחוט מיד את בנה בארץ ישראל שכבר נכנס הלילה?

(כב, כח) וְשׁוֹר אוֹ שֶׁה אֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחָטוּ בְיוֹם אֶחָד.

במשנה חולין (פ"ה מ"ה) מובא שב"יום אחד" שנאמר ב"אותו ואת בנו", היום הולך אחר הלילה.

ולכן אם שחטו את האם ביום אפשר לשחוט את בנה בלילה שלאחריו, כי התחיל יום אחר.

ובמשך חכמה כתב, שאם שחט את האם למשל באמריקה שבעת יום, ובארץ ישראל כעת לילה, אפשר מיד לשחוט את בנה בארץ ישראל, משום שבעת בארץ ישראל כבר התחיל יום חדש.

מה מקור המנהג של התימנים לספור ספירת העומר בלשון ארמית?

(כג, טו) וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּחֶרֶת הַשַּׁבָּת מִיוֹם הַבִּיאָכֶם אֶת עַמְּךָ הַתְּנוּפָה שִׁבְעַת שָׁבוּתוֹת תְּמַיִמֹת תִּהְיֶינָה.

בסידור רבי סעדיה גאון (עמ' קנד) מובא נוסח ספירת העומר בארמית: וז"ל: ביום הראשון: "האידנא חד יומא בעומרא", וביום השני: "תרין יומי בעומרא", וביום השביעי: "יומאי שבעה יומי בעומרא דהון חד שבועא", וכשמגיע לליל ה' סיון אומרים: "יומאי

¹ וכן מובא בהלכות רי"ץ גיאות (הלכות חדש וספירת העומר) בשם רב האי גאון, וכן מובא בתניא רבתי (דיני ספירת העומר)
² ראה ברכות ג.

מבואר כאן שכיון שע"י הקדוש מזכיר הקב"ה את חורבן הבית ומעורר הדבר עצבות, לכן יש להחליפו ללשון אחרת, שהיא יותר פחותה, כמו אדם עצוב שמחליף את בגדיו.

והנה ה"בעל המאור" (סוף פסחים) כתב שספירת העומר אין בו שום זכר לשום הנאה אלא לעגמת נפשינו לחורבן בית מאווינו, ולכן אין מברכים שהחיינו, ע"ש³.

וא"כ נראה לומר, שכיון שמצוות ספירת העומר מעוררת את זכרון חורבן הבית, יש להחליפו ללשון ארמית כאדם עצב שמחליף בגדיו, ולכן נהגו לספור בלשון ארמית, כדי להזכר בחורבן הבית המקדש, כמו לגבי קדיש⁴.

מדוע ירדו גשמים כשהקיף ה"בית יוסף" את קבר הרשב"י בחד הסוכות?

(כנ"מ) וְלִקְהִלָּתָם לָכֵם בַּיּוֹם הַרְאֵשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָאֶרֶץ כַּפַּת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ עֵבֶת וְעֵרְבֵי נָחַל וְשִׁמְחָתָם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים.

בספר מגיד מישרים (פרשת אמור) מסופר שמרן ה"בית יוסף" עלה בחג הסוכות על ציונו של רשב"י והקיף את הציון עם ד' מינים, וירדו אז גשמים.

ואמר לו המגיד: "והא גשמים דאתו לא הוו דוגמת "שפך לו קיתון על פניו" ח"ו, אדרבא נתקבלו דבריכם ורשב"י ובנו שמחו לקראתכם בקרבתכם זוהר על מערתם ובכפר הסמוך להם.

אלא דכיון דהקפתם לרבי אלעזר בד' מינים הבאים לרצות על המים נתעוררו המים ובאו, ואילו הייתם מקיפים פעם אחרת היו רוב גשמים באים לעולם כמו בימי חוני המעגל, ומפני כך באו גשמי ברכה רצופים כדי שלא תקיפו יותר עליהם.

וכלל זה יהיה בידכם כל זמן שהעולם יהיה צריך לגשמים ביותר תלכו ותקיפו הצדיקים הנזכרים ותענו.

ועל כל צרה שלא תבא על הצבור תקיפו אותם שבעה פעמים ותענו.

ובכן תדע כי הם שמחים מאד בקרבתכם זוהר על מערתם או בכפר הסמוך להם ואם תתמידו לקרות כן יגלו לכם רזין עלאין".

האם יש לעשות גמ"ח להשאלת אתרוגים למצוה?

בשו"ת מכתם לדוד (לרבי דוד פארדו זצ"ל או"ח סי' ה) נשאל בקהילה שהיה להם רק אתרוג אחד בימי החג, ובקהילה אחרת הסמוכה להם מהלך 40 שעות בערך לא נמצא בידם אתרוג כלל,

ובתוך ימי החג שלחו בני קהילה זו שליח מיוחד לקהילה ההיא להתחנן אליהם בכמה תחינות שישלחו להם את האתרוג היחיד שיש להם, הואיל שכבר קיימו הם את עיקר המצוה מן התורה שהיא ביום ראשון וגם קצת ימים אחרים,

והיה שם בעיר הזאת מחלוקת בין בעלי תריסין שיש אומרים לשלחו, ויש אומרים שלא לשלחו,

ופסק שאכן ראוי לתת את האתרוג לאנשי העיר הרחוקה על מנת שאף הם יקיימו את המצוה בימים האחרונים כהלכתה ובעיקר משום מצות גמילות חסדים.

האם יש להימנע מלומר פסוקי דזמרה ביחידות?

(כח"ד) וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית שִׁבְעַת שָׁבָתוֹן יִהְיֶה לְאַרְצָן שִׁבְעַת לַיהוָה שָׁדֵךְ לֹא תִזְרַע וּבְכֶרְמֶךָ לֹא תִזְמַר.

בספר החיים (לרבי חיים ב"ר בצלאל זצ"ל אחי המהר"ל, ספר סליחה ומחילה פי"ח ד"נ ואנו נוהגים) כתב: "ואנו נוהגים שאין לומר פסוקי דזמרה רק בשנים שזה אומר פסוק א' וזה אומר פסוק א'.

והטעם: לפי שעיקר לשון של "זמירות" הוא מלי "וכרמך לא תזמור", לפי שהוא מזמר וכורת ע"י הפסוקים הללו כל מיני משחיתים הבאים לקטרג על התפילה, ולכך לא יאמר אותם ביחיד שמא יבוא לידי סכנה, אבל שנים אינם ניזוקים (כמ"ש ברכות מג.) ע"כ⁵.

³ וע"י בחי' הגרי"ז (מנחות סו.)
⁴ וע"י בשו"ת דברי חכמים (לרבי שלום (סאלם) יצחק הלוי זצ"ל – או"ח סי' צט. ובס' משכיל דורש עמ' רא) דן האם היהודים הראשונים שהתיישבו בתימן, הגיעו ישר מארץ ישראל בזמן חורבן הבית, או שהגיעו מבבל, ומצדד שם שגם הם הגיעו מבבל וא' מראיותיו שבתיומן מחזיקים בלי ארמית יותר מכל המקומות וכן בספירת העומר עדיין המנהג לספור בלי ארמית, ועי"ש שהמהרי"ץ כ' שהגיעו מא"י, וע"י שו"ע המקוצר מועדים (הל' ספח"ע סי' צב הע' ה)

⁵ ולא מצאתי בפוסקים שחששו למש"כ בספר החיים הנ"ל – וע"י באליהו רבה (סי' נג סק"ב) שכתב: "עכשיו נתפשט המנהג שאם השליח ציבור קבוע בבית הכנסת בשעת הברכות דשחרית אינו אומר שום יחיד בקול רם ברכת השחר ופסוקי דזמרה רק השליח ציבור אומר הכל", וע"י משנ"ב (קא"ז) על פסוד"ז בשבת וע"י שו"ע המקוצר (סי' יב) על מנהג התימנים.